

Risale-i Nur'un Şerh, İzah ve Sadeleştirilmesi

Musa Kâzım Yılmaz

Prof. Dr., Harran Üniversitesi, İlahiyat Fak., Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Üstadın vefatından sonra Risale-i Nur'la ilgili olarak Nur Talebelerinin uhdesine bırakılan vazifeler "1-Şerh, 2-İzah, 3-Tekmil, 4-Taşhiye, 5-Neşir, 6-Talim, 7-Telif, 8-Tanzim, 9-Tertip, 10-Tefsir, 11-Tashih, 12-Beyan, 13-İspat, 14-Cem, 15-Tafsil" olmak üzere on beş vazife olarak görünmektedir. Ancak burada zikredilen on beş kelimeye fazla anlam yüklemeyen, ilim erbabınca bilinen anlamlarıyla bu kelimelere semantik açıdan baktığımız zaman, bu on beş kelimeyi birkaç kelimeyle sınırlamak mümkündür. Çünkü Üstad Bediüzzaman aynı mânâya gelen veya çok yakın mânâları olan müteradif kelimeleri sıkça kullanmaktadır. Üstadın bu üslubu hem okuyucuyu sıkımsıyor hem de farklı kelimelerle aynı manayı desteklemiş oluyor.

Bu duruma göre, şerh, izah, beyan, tefsir ve tafsil kelimelerini bir grupta, cem', tertip, tanzim ve telif kelimelerini bir grupta, taşhiye ve tekmil kelimelerini bir grupta, tashih ve neşir kelimelerini bir grupta, talim ve ispat kelimelerini de bir grupta toplamak mümkündür.

Nitekim Üstad 29. sözde, Melâike bahsinde şerh ve beyan kelimelerini aynı anlamda kullanmış ve şöyle demiştir. "Hem, mâdem bütün emirler, mânâ-i melâikenin vücuduna şehâdet ederler; elbette, bilâ şek velâ şüphe, melâike vücudlarının ve ruhânî hakikatlerinin en güzel sûreti ve ukûl-ü selîme kabul edecek ve istihsan edecek en mâkul keyfiyeti odur ki, Kur'an şerh ve beyân etmiştir. Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyân der ki: "Melâike, ibâd-ı mükerrermdir. Emre muhâlefet etmezler, ne emrolunsa onu yaparlar. Melâike, ecsâm-ı latife-i

nurâniyedirler, muhtelif nevilere münkasımdırlar.” (Sözler, 471)

Yine 25. Söz’de şöyle diyor: “Nakş-ı nazmî-i i’câzî İşârâtü’l-İcâz’da öyle bir tarzda beyân edilmiş ki, bir nakş-ı nazmî-i i’câzî teşkil eder. On Üçüncü Sözde beyân edildiği gibi, güyâ ekser âyât-ı Kur’âniyenin herbirisi ekser âyâtın herbirisine bakar bir gözü ve nâzır bir yüzü vardır ki, onlara münâsebâtın hutût-u mâneviyesini uzatıyor. Birer nakş-ı i’câzî nesc ediyor. İşte, İşârâtü’l-İcâz, baştan aşağıya kadar bu cezâlet-i nazmiye’yi şerh etmiştir.” (Sözler, 336.)

Tafsil kelimesi tam olarak icmal kelimesinin karşıtıdır. İcmal kısa tutmak ve özetlemek manasında iken tafsil uzunca izah etmek manasındadır. 25. Söz’de şöyle der: “Bâzan, Kur’ân, Cenâb-ı Hakkın fiillerini tafsil ediyor, sonra bir fezleke ile icmâl eder. Tafsiliyle kanaat verir; icmâl ile hıfzettirir, bağlar.” (Sözler, 382.)

İzah da şerh gibi tafsili bir açıklama türüdür ve şerh ve beyan kelimelerinin müteradifidir. Üstad Kur’an için, “kâinatın bir tefsir-i vazihı” (açıklayıcı tefsiri) ifadesini kullanıyor. (Sözler, 220)

Cem kelimesi bir araya getirmek, toplamak ve toplanmak manasındadır. Risale-i Nurda şöyle denilmiştir: “Bütün hayır ve nur, silsile-i nübüvvet ve diyanet etrafına toplanmış ve şerhler ve dalâletler felsefe silsilesinin etrafına cem’ olmuştur.” (Sözler, 497). Tertib, sıraya koymak anlamına geliyor. Tanzim, düzenlemek, telif ise bir araya getirip kitap haline getirmek anlamına geliyor.

Tahşiye, sözlük itibariyle bir elbiseye kenarlık yapmak anlamındadır. Fakat yazılmış bir makalenin veya kitabın kenarına açıklayıcı yazılar yazmak da tahşiye sayılır. Yazılan yazıya da “Haşiye” denir ki, Üstadımız Risale-i Nur’da çok sayıda haşiyeleri sonradan yazmıştır. Tekmil kelimesi ise, bir şeyi tam ve kâmil hale getirmek anlamındadır. Başka bir ifadeyle, varsa o şeyin noksanlıklarını tamamlamak ve mükemmel hale getirmektir. Üstad 24. Söz’ün dördüncü dalının sonunda şöyle bir ifade kullanıyor: “Erhamü’r-Râhimînden rahmet kapılarını bize açmasını ve şu sözün tekmiline tevfiğini refik eylemesini niyaz ile kusurumuzun ve hatâmızın afvını talep ile hatmediyoruz.” (Sözler, 327). Buradan da anlaşılıyor ki, tekmil bir şeyi tamamlamak anlamındadır.

Tashih kelimesi ise, yazıdaki hataları düzeltmek anlamında kullanılan bir kelimedir. Üstadımız, Fihrist Risalesi’nde 11. Mektub’un fihristini yazarken şöyle diyor: “Hâlbuki tanzimsiz, müşevveş bir surette idiler. Onlar ne hal ile yazılmış ise, öyle kalması lâzım geliyordu. Sonradan tashih ve tanzim etmeye mezun değiliz! İşte bu On Birinci Mektup, perişan bir surette, birbirinden çok uzak dört meseleden ibarettir. Hem müşevveş, hem perişandır.” (Mektubat, 476)

Yine Lemaat adlı Risalenin mukaddimesinde şöyle der: “Bu eser, birçok meşâgil ve Dârü’l-Hikmet’teki vazife içinde, yirmi gün Ramazan’da, günde iki veya iki buçuk saat çalışmak suretiyle manzum gibi yazılmıştır. Bu kadar kısa zamanda ve manzum bir sahife on sahife kadar müşkül olduğu cihetle, birden, dikkatsiz, tashihsiz böyle söylenmiş, tab’ edilmiştir. Bizce Risâle-i Nur hesabına bir harikadır. Hiçbir nazımlı divan bunun gibi tekellüfsüz, nesren okunabilir görülüyor.” (Sözler, 634.)

Neşir kelimesi ise hem yayınlamak, hem de tebliğ etmek ve duyurmak manasına geliyor. Yani bir eseri matbaada basıp yayınlamaya neşir denildiği gibi, İslam’ı tebliğ etmeye ve Risale-i Nur hakikatlerini duyurmaya da neşir denir. Üstadın “Ben kasekle temin ederim ki, Risale-i Nur u senadan maksadım, Kur’ân’ın hakikatlerini ve imanın rükünlerini teyid ve ispat ve neşirdir.” (Emirdağ Lahikası, 62). sözlerinde geçen neşir kelimesi duyurmak manasındadır. Yine “Hatta ekser fukara kısmından olan Risale-i Nur talebeleri, bu musibete

karşı çabalamak mecburiyetiyle hakiki ve en mühim vazifesi olan neşir hizmetini bırakmaya mecbur oluyor.” (Kastamonu Lahikası, 62) şeklindeki sözleri de duyurmak ve yaymak manasındadır. Yayınlamak manasındaki neşir kelimesi Risale-i Nur’un birçok yerinde geçer. Aynı kökten gelen “Naşirler” sözcüğü ise, Risale-i Nuru’u teksir makinesinden başlayarak matbaalarda basılıp yayınlanmasına çalışan Risale-i Nur talebelerinin unvanlarıdır.

Talim kelimesi öğretmek manasına gelen bir kelimedir. Risale-i Nur’da çokça geçen bu kelime hemen hemen aynı anlamda kullanılmıştır. “Kur’an talim ediyor”, “Dünya bir zikirhane-i Rahman ve bir talimgâh-i beşerdir” gibi ifadeler de bu anlamdadır.

İsbat kelimesi ise, mantikî veya şerî delillerle bir meseleyi ortaya koymak ve muhatabı bu konuda ikna etmektir. “Onuncu Söz haşri isbat ediyor” denildiği zaman, haşrin muhakkak olacağı yönündeki kanaati, akıl sahiplerine kabul ettirerek onları ikna ediyor, demektir. Üstad Risale-i Nur’un isbat metodunu kullandığını hep ifade eder. Bir yerde şöyle der: “Risale-i Nur, erkan-ı imaniyeyi ve ayat-ı Kur’aniyeyi tefsir ederek öyle bir tarzda beyan eder ki; hiç bir münkir, hiç bir dinsiz, o hakikatları inkar edemez. Hem riyazî bir katiyetle isbat eder, göze gösterir, aklı doyurur, letaifi kandırır; artık hiç bir imani ve Kur’ani hakikatı inkara mecal kalmaz.” (İşaratü’l-İcaz, 274.)

ÜSTADIN NUR TALEBELERİNE TEVDİ ETTİĞİ VAZİFELER

Üstadın yukarıda zikredilen on beş vazifeyi ihtiva eden tavsiyeleri, Risale-i Nur talebelerini, Nurlar üzerinde yapacakları tetkikler ve etütler konusunda beş kategoride yetkili kılmıştır:

- 1) ŞERH, İZAH, BEYAN TEFSİR ve TAFSİL’e; yani Risale-i Nur’un açıklanmaya muhtaç olan meselerini açıklamaya,
- 2) CEM’, TERTİP, TANZİM ve TELİF’e, yani Risale-i Nur’u konularına göre tanzim ve tertip etmeye, Üstad tarafından eksik bırakılan ve tamamlanmasını istediği bölümleri yeniden telif etmeye,
- 3) TAHSİYE VE TEKMİL’e, yani Risale-i Nur’un bazı dipnotlarla zenginleştirilmesine ve zaman darlığı sebebiyle eksik bırakılan yerlerin tamamlanmasına,
- 4) TASHİH ve NEŞR’e yani Risale-i Nur’u özümsemiş bir âlimler heyetinin Risale-i Nur’da yapacakları tashih ile yeniden neşretmeye ve habersiz olanlara duyurmaya,
- 5) Risale-i Nur’u TALİM ve İSBAT’a yani Risale-i Nur’un klasik ifadelerine dokunmadan onları talim etmeye, gençlere öğretmeye ve Risale-i Nur’un ortaya koyduğu ispat metotlarını bir araya getirerek hakaik-i imaniyeyi ispat etmeye yetkili kılınmışlardır.

ŞERH, İZAH VE NEŞİR

Bütün bu vazifeler içinde en çok dikkat çeken ve öteden beri yapıp yapılmamasında ihtilaf edilen konu Risale-i Nur’un şerh ve izahı ve farklı biçimdeki neşirleri olmuştur. Bugüne kadar Risale-i Nur’u izah etmek amacıyla yayınlanan çok sayıda kitap, makale, sempozyum bildirileri ve Üstadın zamanında yapılan baskılardan çok farklı baskılar olmuştur. Ancak, Risale-i Nur’a yapılan şerh ve izahlar ve dipnotlu baskılar konusunda bazı Nur Talebelerinin ve özellikle varislerin muvafakatının alınması hususunda ciddi sıkıntılar yaşandığı da

Bütün bu vazifeler içinde en çok dikkat çeken ve öteden beri yapıp yapılmamasında ihtilaf edilen konu Risale-i Nur’un şerh ve izahı ve farklı biçimdeki neşirleri olmuştur.

Risale-i Nurların yazıldığı sıralarda Türkiye’de tam da böyle bir toplum mühendisliği projesi halkın önüne konulmuş, halkın dil, din, gelenek ve yaşam tarzı kanunların gücüyle değiştirilmek istenmiştir.

bilinmektedir. Gerek ticarî gerek hizmetle alakalı kaygılardan oluşan bu sıkıntılar zamanla can sıkıcı bir boyuta taşındığını görebiliyoruz.

Risale-i Nur’un diğer eserlerden farklı bir yanı, iman hakikatleri konusunda derinlemesine tahşidat yapması ve birçok ayet münasebetiyle hakaik-i imaniyeyi sık sık dile getirmesidir. Onuncu Söz, On Birinci Söz, 23. Söz, 24. Söz’ün 2. dalı, 31. Söz, 30. Söz ve 33. Sözler; ayrıca, 24. Mektup, Münacat Risalesi, 4. Şua ve 7. Şua; ayrıca 23. Lema ve diğerleri... Bütün bu sözler ve mektuplar hakaik-i imaniyeyi en yüksek derecede ders veren ve derin hakikatlere işaret eden sözlerdir. Buraların öncelikle tefsir ve izah edilmesi gerekir. Bu tefsir ve izahlar, Risale-i Nur’u özümseyip Tefsir, Hadis, Nahiv, Arab Dili Belağatı, Farsça, Fıkıh, Mantık, Tarih, sosyoloji ve Türk Edebiyatı gibi sahalarda uzman olan kişilerden oluşan bir heyet tarafından yapılabilir. Aksi takdirde Risale-i Nur’un tek bir harfine bile dokunmak cinayettir.

Daha önce Risale-i Nurlar hakkında sempozyumların düzenlenmesi bile birçok kimse tarafından tasvip edilmezken bugün neredeyse kendilerini Nurların naşiri olarak kabul eden tüm gruplar, ulusal ve uluslararası sempozyumlar düzenlemektedirler. Hiç şüphesiz ki, Risale-i Nurların sempozyumlar vasıtasıyla tüm dünyaya neşredilmesi memnuniyet verici bir durum olmuştur. Üstadın hayatını kendilerine örnek alan ağabeylerin, sonradan ortaya çıkan ve o zamanki algılarına göre “bidat” sayılabilecek şeyleri kabul edip benimsemeleri kolay değildir. Hele, eğer bu bidatler Risale-i Nur’un orijinal üslubuna zarar veriyorsa, ağabeylerin bu bidatleri şiddetle reddedecekleri açıktır. Ancak Üstadın ve Risale-i Nur’un uluslararası camiada tanınmasına yol açan hiçbir çaba, ağabeyler tarafından tenkit edilmez. Bu açıdan denilebilir ki, sempozyumlar, Risale-i Nur’un şerh ve izahına katkıda bulunan sosyal faaliyetlerdir.

DİL PROBLEMİ

Bugün Risale-i Nur’un her kesimden ve her seviyeden insana ulaştırılmasında bir problem yaşanmaktadır. Yeni nesillerin Risale-i Nurun dilini anlamadıkları açıktır. Çünkü dil her zaman kendisini yeniliyor. Her 30-40 yılda, bir kısım yeni kelimelerin dile eklenmesi ve yaşama gücünü kaybeden bazı kelimelerin de yorgun düşüp kullanımdan çekilmeleri son derece tabii bir haldir. Bir de dildeki normal değişimi yeterli görmeyip hem dili, hem de o dili konuşanları değiştirmeyi amaçlayan tolum mühendislerinin iş başında olmaları halinde, durum dil açısından daha da vahimleşir. Bu durumda dil, kendi tabii seyrinde kalmaz, değişime değil birilerinin değiştirmesine maruz kalır. İşte Risale-i Nurların yazıldığı sıralarda Türkiye’de tam da böyle bir toplum mühendisliği projesi halkın önüne konulmuş, halkın dil, din, gelenek ve yaşam tarzı kanunların gücüyle değiştirilmek istenmiştir. Denilebilir ki, gayri tabii olan bir değiştirme hareketine, ihtiva ettiği İslam gerçeğiyle ve dildeki üslubu muhafaza etmesiyle karşı duran tek güç, dini yeniden ihya hareketi olan Risale-i Nur’dur.

Dil için “bir milletin hafızası” deyimini kullanmışlardır. Dili değiştirmek o milletin hafızasını silmeye benzer. Bu yüzden bir halkın dilini otoriter bir mantıkla değiştirmeye kalkışmak, tıpkı tarihî arşivleri yok etmek, kütüphaneleri yıkıp yıkmak, manevi göstergeleri ve hassas değerleri silip süpürmek gibi bir kültür ve irfan katliamıdır. Çünkü dil, maziden istikbale uzanan bir milletin bütün değerlerinin köprüsü mesabesinde. Dili değiştirmeye kalkışmak o köprüyü uçurmak ve mazi ile ilgili bağları koparmak demektir. İşte Risale-i Nur’un telif edildiği yıllarda ülkemizde yapılanlar bir kültür ve irfan katliamından başka bir

şey değildi. Dolayısıyla arşivler metruk, kütüphaneler sahipsiz kalmıştır. Üstad Bediüzzaman ise, Risale-i Nur Külliyyatı ile bir nebze de olsa o kültür katliamının önüne geçmek için ciddi bir çaba içine girmiştir ve muvaffak olmuştur.

Ne var ki dil, başkalarının müdahalesi ve değiştirmesi olmadan da, tabii seyrinde kaldığı takdirde yine 30-40 yılda bir kendiliğinden değişime uğrar. Toplumda yaşayan hiçbir fert bu değişimden uzakta kalmaz. Üstadımızın telif ettiği eserlere baktığımızda bunu görebiliriz. Muhakemat, Münazarat, Lemeat ve Sünuhat gibi eserlerle, onlardan 30-40 yıl sonra telif edilen eserleri karşılaştığımızda durum daha da netleşir. Hatta Üstadın 1935 yılında yapmış olduğu Eskişehir Mahkemesinin müdafaaları ile 1952'de yaptığı Gençlik Rehberi müdafaası, dilin sadeliği bakımından birbirinden çok farklıdır. Birisinde Osmanlıca deyimler ve terkipler çok fazla iken, diğerine sade bir Türkçe hâkimdir. Dolayısıyla Risale-i Nur'un herkes tarafından anlaşılması sorunu, doğrudan dil ile alakalı bir sorundur.

RİSALE-İ NUR'U NASIL ANLAYABİLİRİZ?

Risale-i Nur'un içinde yer alan ve günümüz gençliğinin anlamadığı kelimeleri, tahşiye şeklinde ve dipnot olarak vermek mümkündür. Fakat bu kelimeleri öğrenmek, Risale-i Nur'u öğrenmek için yeterli değildir. Bunlar, sadece orijinal ibaresinden okumaya bir anahtar hükmüne geçer. Hiç şüphesiz ki, dünya düşünce tarihini etkileyen ve bugün itibariye 46 dile çevrilmiş olan Risale-i Nur gibi önemli bir eseri, sadece kelimelerini öğrenmekle anlamak kolay değildir. Tıpkı Arapların Arapça olan Kur'an'ı tam manasıyla anlamamaları gibi... Risale-i Nur Kur'an'ın hakikatlerinden telemmu' ettiği için en yüksek bir ders-i imaniye, ve esrar-ı Kur'anıyedir. Üstad "Bu risalelerin heyet-i mecmuasına "Risale-i Nur" ismini verdim. Hakikaten Kur'an'ın nuruna istinad edildiği için, bu isim vicdanımdan doğmuş. Bunun ilham-ı İlahî olduğuna bütün imanım kaniim" diyor. (Şualar, 426)

Bu yüzden Risale-i Nur okumaları sürekli, sabır isteyen, mütalaalı ve müzakereli okumalardır. Üstadın, Risale-i Nurların başka eserler gibi okunmaması gerektiğini ifade etmesi, Risale-i Nurların sıradan eserler olmadığını açıkça ortaya koyar. Şöyle der: "Risale-i Nur'un gıda ve taam hükmündeki hakikatlerinden hem akıl, hem kalb, hem ruh, hem nefis, hem his, hisselerini alabilir. Yoksa yalnız akıl cüzi bir hisse alır, ötekiler gıdasız kalabilirler. Risale-i Nur, sair ilimler ve kitaplar gibi okunmamalı. Çünkü ondaki iman-ı tahkiki ilimleri, başka ilimlere ve maariflere benzemez. Akıldan başka çok letaif-i insaniyenin küt ve nurlarıdır." (Emirdağ Lahikası, 59)

Yine talebelerine yazdığı bir mektupta şöyle der: "Yalnız, kader ve cüz-ü ihtiyariye ait Yirmi Altıncı Söz hatırıma gelmemişti, size söylememiştim. Ona da bakınız; fakat gazete gibi okumayınız." (Mektubat, 46.) Zira gazete gibi okumak, ilmi eserleri okuyup anlamak için yeterli bir okuma biçimi değildir. O halde Risale-i Nur'un anlaşılmasının asıl sebebi, sıradan yapılan okumalardır. Başka bir deyimle, mütalaasız ve müzakeresiz okumalar, tefekkürü gerektiren yerlerin anlaşılması için yeterli değildir. Kuşkusuz, Risale-i Nur gibi millette mal olmuş klasik bir eserin okunması, sıradan bir okuma biçimi olmamalıdır.

Kaldı ki, maddi bir unvan ve şöhret alabilmek için birkaç lisan öğrenen ve kendi sahasındaki yüzlerce kelimeleri ve deyimleri ezberleyen bir insanın Risale-i Nur'da ifadesini bulan İslamî ve Kur'anî tabirleri öğrenmek istemesi nasıl bir mazeret teşkil edebilir? Bilmemiz gerekir ki, Risale-i Nurları

Risale-i Nur okumaları sürekli, sabır isteyen, mütalaalı ve müzakereli okumalardır. Üstadın, Risale-i Nurların başka eserler gibi okunmaması gerektiğini ifade etmesi, Risale-i Nurların sıradan eserler olmadığını açıkça ortaya koyar.

*Sadeleştirme,
sanat zevkini
incitir, ciddi
okuma iştiyakını
kürletir; ince
sezişler, latif
manalar
sadeleştirme ile
gözden kaybolur.
Orijinal metin,
kırk yamalı bir
bohça şekline
girer; tenasüp ve
zarafet kaybolur.
Kelam, estetik
değerini, fikrî
ağırlığını ve mesaj
gücünü yitirir.*

daha fazla insanlara duyuralım diye kestirmeden Risale-i Nurları sadeleştirme-ye kalkışanlar büyük bir hata içindedirler. Çünkü sadeleştirme insanı mehazın kutsiyetinden uzaklaştırır, cılız, kuru, sönük ve silik bir mecraya sürükler. Oysa Üstadımız “Ben görüyorum ki: Kur’ân-ı Hakîmin hakaikine ait bazı kemâlât, o hakaike dellâllık eden vasıtalara veriliyor. Şu ise yanlışdır. Çünkü mehazın kudsiyeti, çok bürhanlar kuvvetinde tesirat gösteriyor” (Mektubat, 307.) diyor.

SADELEŞTİRİLMİŞ BİR KÜLLİYAT, RİSALE’NİN ÖZELLİKLERİNİ TAŞIYABİLİR Mİ?

Hiç şüphesiz sadeleştirme, on beş vazifeyi dile getiren kavramlar arasında yer almamaktadır. Sadeleştirme Risale-i Nur’un meslek ve meşrebine de aykırı bir işlemdir. “Ancak yeni nesillere Risale-i Nur’u nasıl okutmalı ve kavratmalıyız?” şeklindeki soru birçok insanın kafasını meşgul etmektedir. Bazı bedbahtlar da, kestirmeden bunun yolunu bulmuş gibi Risale-i Nur’u sadeleştirmeye, daha açık bir deyimle değiştirmeye çalışıyorlar. Oysa lakayt ve laübali olan çağımızdaki ruhları, Risale-i Nur’un hakikat dünyasına celp ve cezb etmenin yolu Risale-i Nurları sadeleştirmek değildir. Çünkü sadeleştirmenin sonu yoktur. 30-50 yıl sonra bugün sadeleştirilen eserler bir daha anlaşılabilir hale gelebilir. Bir milletin malı olan klasik eserleri tercüme etmeye kalkışmak fecaatten başka bir şey değildir. Dünyada hiçbir millet, kendi klasik eserlerini sadeleştirmemiştir.

Her şeyden önce, Risale-i Nur’u yeni nesillere aktaracak olan şakirtlerin iman ilminde derinleşmeleri ve tebliğ sorumluluğunu canlı tutmaları gerekir. Bu da Risale-i Nur’un temsil ruhunu yaşatmak, tebliğ ciddiyetine bürünmek, hakaik-ı imaniyeye tam ayine olmak, tefekkür disiplini içinde Risale-i Nur’u mütalaa ve müzakere etmekle mümkün olur. İşte bu tarzda yetişmiş Risale-i Nur talebeleri, hakaik-ı imaniyeyi muhtaç gönüllere aktarmakta sıkıntı çekmeyeceklerdir.

Üstad Barla Lahikası’ndaki mektupta, “Evet, Risale-i Nur size mükemmel bir mehaz olabilir. Ve ondan erkân-ı imaniyenin her birisine, mesela Kur’ân Kelâmullah olduğuna ve i’câzî nüktelerine dair müteferrik risalelerdeki parçalar toplansa veya haşre dair ayrı ayrı burhanlar cem edilse ve hâkezâ, mükemmel bir izah ve bir hâşiye ve bir şerh olabilir” diyor. Bu ifadeler ışığında sadeleştirme çabalarına baktığımız zaman büyük bir kültürel tahrifatın ilk adımlarının atıldığını görüyoruz. Çünkü üstadın kendisi, bu ifadeleriyle sadeleştirmenin yolunu kapatmıştır.

Her şeyden önce Risale-i Nur tekrar-ı Kur’aniyenin lemeatına mazhar olduğu için defalarca okunması usanç vermiyor. Bunun bir sebebi de tekrar gibi görünen kelimelerin çeşitliliğidir. Dolayısıyla Risale-i Nur’un her bir parçası ayrı güzellikteki bir sanat şaheseridir. Bu yüzden Üstadın kendisi, telif ettiği eserlerini müteaddit defa okumuş, talebelerine de okutmuştur. Sadeleştirilmiş bir eser ise, ancak bir kere okunur ve bırakılır. Çünkü sadeleştirme, sanat zevkini incitir, ciddi okuma iştiyakını kürletir; ince sezişler, latif manalar sadeleştirme ile gözden kaybolur. Orijinal metin, kırk yamalı bir bohça şekline girer; tenasüp ve zarafet kaybolur. Kelam, estetik değerini, fikrî ağırlığını ve mesaj gücünü yitirir.

Acaba “Nasıl ki esmada bir ism-i azam var; öyle de o esmanın nukuşunda dahi bir nakş-ı azam var ki o da insandır. Ey insan! Eğer insan isen kendini oku; yoksa hayvan ve camid hükmünde insan olmak ihtimali vardır” vecizesini sadeleştirdiğimizde o yüksek edebî üslubu muhafaza edebilir miyiz?

Risale-i Nur mesleğinin temel esaslarından birisi tefekkürdür. Oysa “anlaşılmıyor” diye orijinal kelime ve ıstılahlar devre dışı bırakıldığı zaman tefekkür sahası daralır. Adeta kıyılmış ve doğranmış kelimelerle ciddi tefekkür olmaz ve tefekkürün derinliğine ulaşılmaz. Sadeleştirme işi, dini, ilmî, fikrî ve edebî metinlerde sürdürülürse, toplum hayatında düşünce derinliği kaybolur. Bir müddet sonra düşünmeyen, murakabe ve muhasebe yapmayan, derinliklere inemeyen, fikirde kifayetsiz, izanda nakıs, intikalde gabi kolaycı bir gençlik karşımıza çıkar.

Bu duruma göre, “Maddi ve süflî muhabbetler için bütün mazi ve müstakbel fraklarla doludur.” ve “Bütün fraklardan gelen feryatlar, aşk-ı bekadan gelen ağlamaların tercümanlarıdır” vecizelerini anlamayan birisini, tefekkür ve müzakere etmeye alıştırmamız gerekir. Aksi takdirde, kelimeleri sadeleştirerek yeni nesilleri, Risale-i Nur’un edebî zevkinden mahrum etmeye kimsenin hakkı yoktur.

SONUÇ

Yukarıda da ifade edildiği gibi, gerek şerh ve izah, gerek tahşiye ve tekmil, gerekse tertip ve tanzim işiyle uğraşacak olanların öncelikle Risale-i Nur’a ve İslamî ilimlere, ya da ihtisas sahaları sosyoloji, tarih ve edebiyat ise, Risale-i Nur’la birlikte bu ilimlere vakıf olmaları gerekir. Üstadımızın: “Risale-i Nur Medrese malıdır” sözünden anlıyoruz ki, Risale-i Nur’da şerh, izah, tefsir, telif ve tertip işlerini yapacak olanların medresenin ana ilimleri olan Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Kelam gibi temel İslâmî ilimlerde mütehassıs olmaları icap eder. Mesela telif edilmeyen 25. Mektub’un başına bir not düşen Üstad şöyle diyor: “Sure-i Yasin’in yirmi beş ayetine dair yirmi beş nükte olmak üzere rahmet-i ilahiyeden istenilmiş fakat daha zamanı gelmediğinden yazılmamıştır.” denilmektedir. Hiç şüphesiz ki, eğer bu risale telif edilecek olursa, mutlaka Risale-i Nur talebelerinden müteşekkil bir heyetin uygun göreceği bir din âlimine veya âlimlerden oluşan bir heyete yazdırılması icap eder.

Unutmamak gerekir ki, Risale-i Nur Kur’an’ın tefsiri olduğu için öncelikle İslamî ilimler başlığı altında yer alan temel İslâmî disiplinlerle yakından alakalıdır. Tefsir, Hadis, Kelam, Fıkıh, Tasavvuf, Arab Dili Belağatı ve siyer gibi İslamî ilimler birbirileriyle alakalı ve birbirine yakındırlar. Bunlardan başka Mantık, Felsefe, Sosyoloji, Tarih ve Edebiyat da birbirileriyle yakından alakalı olup Risale-i Nur’un ilgi alanları içinde yer alırlar.

Hele Risale-i Nuru sadeleştirmeye kalkmak, kelimenin tam anlamıyla bir cinayettir. Bunu düşünüp planlayanların, en kısa zamanda bu düşüncelerinden vazgeçeceklerine inanıyorum. Çünkü bu tür teşebbüsler yeni değildir. Üstadımızın zamanından beri, daha çok insanlara ulaşsın diye Risale-i Nurların sadeleştirmesini isteyenler olmuştur. Ama Üstadın bunlara cevabı çok nettir. 1948-1949 yıllarında Afyon Hapishanesinde Ahmed Feyzi Ağabeyin, Risale-i Nur’un gençler için biraz sadeleştirmesini Üstad’tan istemesi üzerine Üstad şu cevabı vermiştir:

“Saniyen Nur’un metni, izaha ihtiyaç olsa, ya satırın üstünde, ya da kenarında haşiyecikler yazılsa daha münasıptır. Çünkü metnin içine girse teksir edilen nüshaları ayrı ayrı olur, tashih lazım gelir. Hem su-i istimalle kapı açılır. Muarızlar istifade ederler. Hem herkes senin gibi müdakkik, mühakkik olamaz. Yanlış mana verir, bir kelime ilave eder, ehemiyetli bir hakikatı kaybetmeye sebep olur. Ben tashihatımda böyle zararlı ilaveleri çok gördüm. Hem benim tarz-ı ifadem bu zamanın Türkçesine uygun gelmiyor. Bir parça dikkat ve tenenni ister. Belki bunun da bir faydası, bir hikmeti vardır.” (Emirdağ Lahikası, el-Yazması, 661)

Gerek şerh ve izah, gerek tahşiye ve tekmil, gerekse tertip ve tanzim işiyle uğraşacak olanların öncelikle Risale-i Nur’a ve İslamî ilimlere, ya da ihtisas sahaları sosyoloji, tarih ve edebiyat ise, Risale-i Nur’la birlikte bu ilimlere vakıf olmaları gerekir.

Üstadın Nur
Talebelerine
tevdî ettiği
vazifelerden birisi
de “talim”dir. İyi
yetiştirilmiş, Risale-i
Nur’u iyi anlamış
şakirtler talim
yoluyla yeni
gençlere ve yeni
gelen nesillere
Risale-i Nur’u
öğreteceklerdir.

Üstadın Nur Talebelerine tevdi ettiği vazifelerden birisi de “talim”dir. İyi yetiştirilmiş, Risale-i Nur’u iyi anlamış şakirtler talim yoluyla yeni gençlere ve yeni gelen nesillere Risale-i Nur’u öğreteceklerdir. Gerekirse bu iş için okuma sâlonları, Risale-i Nur’u okuma kursları ve hatta dershaneler bile açmalıydılar. Ama Türk milletinin en değerli klasik eserleri arasında yer alan Risale-i Nur’u sadeleştirmek, bu büyük kültürel servete bir saldırı olduğu gibi, en hafif tabiriyle kolaycılığa kaçmaktır.

Özet

Bugün Risale-i Nur’un her kesimden ve her seviyeden insana ulaştırılmasında bir problem yaşanmaktadır. Yeni nesillerin Risale-i Nur’un dilini anlamadıkları açıktır. Çünkü dil her zaman kendisini yeniliyor. Her 30-40 yılda, bir kısım yeni kelimelerin dile eklenmesi ve yaşama gücünü kaybeden bazı kelimelerin de yorgun düşüp kullanımdan çekilmeleri son derece tabii bir haldir. Bir de dildeki normal değişimi yeterli görmeyip hem dili, hem de o dili konuşanları değiştirmeyi amaçlayan toplum mühendislerinin iş başında olmaları halinde, durum dil açısından daha da vahimleşir. Bu durumda dil, kendi tabii seyrinde kalmaz, değişime değil birilerinin değiştirmesine maruz kalır. İşte Risale-i Nur’ların yazıldığı sıralarda Türkiye’de tam da böyle bir toplum mühendisliği projesi halkın önüne konulmuş, halkın dil, din, gelenek ve yaşam tarzı kanunların gücüyle değiştirilmek istenmiştir. Denilebilir ki, gayri tabii olan bir değiştirme hareketine, ihtiva ettiği İslâm gerçeğiyle ve dildeki üslubu muhafaza etmesiyle karşı duran tek güç, dini yeninden ihya hareketi olan Risale-i Nur’dur.

Anahtar kelimeler:

Risale-i Nur, anlaşılmayan bölümler, şerh, izah, tashih, tanzim, sadeleştirme

Abstract

Today we have problems in conveying Risale-i Nur to people from every sector and every level. It is evident that new generations cannot understand the language of Risale-i Nur. Language renews itself. It is quite natural that every 30-40 years some new words are added to and some words losing their vitality are removed from language. In case of the presence of social engineers who are not contented with the normal change of language but also aim at changing both the language and its speakers, then the situation becomes more critical for the language. In that case language cannot proceed in its natural course of change but becomes subjected to an external change. That was the exact situation in Turkey while Risale-i Nur books were being written. A project of social engineering was put into practice and the people’s language, religion, traditions and life style were forced to change with the legal power. It can be claimed that the only power which resisted to this unnatural changing movement was Risale-i Nur, a movement of reviving the religion, which contained the reality of Islam and preserved the style of language.

Key Words

Risale-i Nur, Incomprehensible sections, Interpretation, Explanation, Correction, Arrangement, Simplifying